

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Національна академія аграрних наук України
Національна наукова сільськогосподарська бібліотека
Інститут зрошуваного землеробства
Інститут рису

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ДОСЯГНЕННЯ АГРАРНОЇ НАУКИ

**матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції, присвяченої 145-річчю від заснування
кафедри ботаніки та захисту рослин**

Перспективні напрями та інноваційні досягнення аграрної науки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 145-річчю від заснування кафедри ботаніки та захисту рослин, 24 травня 2019 р. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. 305 с.

Оргкомітет конференції:

Аверчев О.В. – голова оргкомітету, д.с.-г.н., професор, проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності ДВНЗ «ХДАУ».

Марковська О.Є. – заступник голови оргкомітету, д.с.-г.н., професор, в.о. завідувача кафедри ботаніки та захисту рослин ДВНЗ «ХДАУ».

Ушкаренко В.О. – д.с.-г.н., професор, академік НААН України, завідувач кафедри землеробства ДВНЗ «ХДАУ».

Вожегова Р.А. – д.с.-г.н., професор, член-кореспондент НААН України, директор Інституту зрошуваного землеробства НААН України.

Вергунов В.А. – д.с.-г.н., професор, академік НААН України, директор Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН України.

Дудченко В.В. – д.е.н., директор Інституту рису НААН України.

Ходосовцев О.Є. – д.б.н., професор кафедри ботаніки ХДУ.

Коковіхін С.В. – д.с.-г.н., професор, заступник директора з наукової роботи Інституту зрошуваного землеробства НААН України.

Мринський І.М. – к.с.-г.н., доцент кафедри ботаніки та захисту рослин, декан агрономічного факультету ДВНЗ «ХДАУ».

Макуха О.В. – координатор конференції, к.с.-г.н., доцент кафедри ботаніки та захисту рослин ДВНЗ «ХДАУ».

У матеріалах конференції висвітлено науково-практичні результати та інноваційні досягнення аграрної науки за тематичними напрямками: актуальні питання інтродукції, особливості онтогенезу рослин; наукові розробки та перспективні напрями в захисті і карантині рослин; сучасні досягнення в рослинництві, селекції та насінництві сільськогосподарських культур; інноваційні технології вирощування сільськогосподарських культур на меліорованих землях; історія, сучасність та перспективи розвитку аграрної науки; економічні аспекти аграрного виробництва; проблеми екологічної безпеки сучасних агротехнологій. Результати наукового пошуку можуть бути використані для визначення пріоритетних напрямів подальших досліджень, формування нових наукових ідей.

Для здобувачів вищої освіти, аспірантів, викладачів, наукових співробітників, фахівців сільськогосподарських підприємств.

© Колектив авторів, 2019

© ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», 2019

**ІСТОРІЯ КАФЕДРИ БОТАНІКИ ТА ЗАХИСТУ РОСЛИН
АГРОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ДВНЗ “ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”**

Марковська О.Є., д.с.-г.н., професор, в.о. завідувача кафедри,

Макуха О.В., к.с.-г.н., доцент

ДВНЗ “Херсонський державний аграрний університет”

В історії кафедри ботаніки та захисту рослин можна виділити три основні етапи. Одночасно з відкриттям Херсонського земського сільськогосподарського училища було засновано кафедру ботаніки. У середині ХХ ст. у зв'язку з інтенсифікацією технологій вирощування сільськогосподарських культур, збільшенням негативного впливу шкідливих організмів на посіви виникла нагальна потреба організації кафедри захисту рослин. У 1998 р. в результаті об'єднання цих кафедр було створено кафедру ботаніки та захисту рослин.

Кафедру ботаніки засновано в 1874 році. Вагомий внесок у її розвиток і становлення зроблено багатьма вченими та педагогами.

Тархов К.І., який закінчив Петровську землеробську і лісову академію зі ступенем кандидата, у Херсонському земському сільськогосподарському училищі викладав ботаніку та організував дослідне поле. У 1889 р. на губернських земських зборах було затверджено його доповідь “Значення дослідних полів та проект організації дослідного поля при Херсонському земському сільськогосподарському училищі”.

У звіті за 1892 р. про стан навчальної роботи сільськогосподарського училища він писав: “Курс ботаніки пройдено згідно програми: у першому класі “Морфологія та анатомія рослин”, у другому – “Систематика рослин”, у третьому – “Фізіологія рослин”. Під керівництвом Тархова К.І. зібрано гербарій, який використовувався для проведення занять.

Бурзі Е.Х., викладач ботаніки та хімії, склав список рослин, поширених на прилеглий до училища території.

Тархов К.І. – засновник кафедри ботаніки

Пачоський Й.К. – професор, видатний учений-ботанік, ентомолог, працював губернським ентомологом, очолював Природничо-історичний музей Херсонського губернського земства (нині – Херсонський обласний краєзнавчий музей). На кафедрі він викладав дисципліну “Ботаніка”. Автор праць “Опис рослинності Херсонської губернії”, “Морфологія рослин”, “Основи фітосоціології” та ін. Дослідження бур’янисто-польової рослинності, проведені Пачоським Й.К., мали важливе теоретичне й практичне значення для розробки агротехнічного методу боротьби зі шкідливими організмами.

Воцелка Г.Ф. завідував кафедрою в довоєнні роки, з 1929 по 1941, вивчав бур’янисто-польову рослинність Півдня України.

Євстіфєєв П.Г. очолював кафедру в післявоєнні роки, з 1945 по 1952.

Тихоміров Ф.К. – доктор с.-г. наук, професор, завідувач кафедри з 1952 по 1959 рр., автор підручника з ботаніки, науковий керівник досліджень із вивчення рослинності Причорномор’я.

Перська А.Д. – кандидат біол. наук, доцент, завідувач кафедри з 1959 по 1963 рр., зробила вагомий внесок в оновлення, систематизацію гербарних зразків та створення стендів кафедри.

Гуляєв Є.І. – кандидат с.-г. наук, доцент, завідувач кафедри з 1963 по 1984 рр., декан агрономічного факультету з 1973 по 1989 рр. Під його

керівництвом співробітники кафедри проводили фітоценологічні дослідження, приділяли велику увагу вивченню кормових культур та їх сумішей, захищено три кандидатські дисертації.

У цей період на кафедрі працювали Красновська І.Ф., Пятаченко В.П., Білоус Н.В., Беньковська Л.О., Рафальська Н.В., Задніпряна Н.І., які підготували наочні матеріали для проведення лабораторних занять.

З 1980 р. під керівництвом доцента Ронсаль Г.А., який викладав дисципліну “Фізіологія рослин”, на кафедрі проводилися наукові дослідження з вивчення добрив у сівозмінах на зрошенні.

Метляєва В.К. – кандидат с.-г. наук, доцент, завідувач кафедри з 1984 по 1989 рр. Захистила кандидатську дисертацію на тему “Змішані посіви мальви з кукурудзою та сорго в умовах південного Степу України на зрошенні”.

Ярних Л.Ф. – кандидат с.-г. наук, доцент, завідувач кафедри з 1989 по 1994 рр. Захистила кандидатську дисертацію на тему “Продуктивність ранньої картоплі на зрошуваних землях Півдня України залежно від добрив”.

Федорчук М.І. – доктор с.-г. наук, професор, завідувач кафедри з 1994 по 2014 рр. Захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора с.-г. наук на тему “Теоретичне й практичне обґрунтування технології вирощування шавлії лікарської в умовах зрошення на Півдні України”.

Кафедру захисту рослин засновано в 1952 році, її вагомим досягненням пов’язані з науковою діяльністю видатних учених-ентомологів та фітопатологів.

Чугунін Я.В. – доктор с.-г. наук, професор, ентомолог, завідувач кафедри захисту рослин з 1952 по 1980 рр. Захистив докторську дисертацію на тему “Роль садових довгоносиків у періодичності плодоношення яблуні”. Під його керівництвом захищено десять кандидатських дисертацій. Основні напрями наукових досліджень: захист плодів насаджень від шкідливих організмів, масове розмноження комах, прогноз зміни чисельності шкідливої ентомофауни, біологічний метод захисту рослин, фенологічні календарі, методи обліку шкідливих організмів.

Юганова О.М. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри, фітопатолог. Під її керівництвом захищено дві кандидатські дисертації. Напрями наукових досліджень: біологія, фенологія, динаміка розвитку хвороб плодових культур (парша яблуні, моніліоз, клястероспоріоз кісточкових та ін.), захист плодових насаджень від хвороб, дослідження особливостей застосування фунгіцидів.

Рафальський А.К. – кандидат с.-г. наук, доцент, ентомолог, завідувач кафедри з 1980 по 1998 рр. Захистив кандидатську дисертацію на тему “Бобова вогнівка на Півдні України та заходи боротьби з нею”. Напрямок наукових досліджень: система захисту плодових насаджень від комплексу шкідливих організмів.

На кафедрі працювали доктор с.-г. наук, професор Морозов В.Ф., кандидати біол. наук, доценти Лохоня Р.М., Євтушенко Р.Л., кандидати с.-г. наук, доценти Добровольська Є.О., Мальцев І.В., Касаткін Ю.О., Овчіннікова Г.П., Клименко М.І., Петрова К.В., Ширенко Б.К., старші викладачі Макуха Н.А., Костін М.І., Макушенко Є.В., Сорочан А.І.

У 1998 р. було створено кафедру ботаніки та захисту рослин, яку до 2014 р. очолював доктор с.-г. наук, професор Федорчук М.І. На кафедрі працювали кандидат с.-г. наук, доцент Золотарьова Л.П., старший викладач Черненко В.Г. З 2014 по 2016 рр. обов’язки завідувача кафедри виконувала кандидат с.-г. наук, доцент Бойко Н.В.

Коковіхін С.В. – доктор с.-г. наук, професор, завідувач кафедри з 2016 по 2017 рр. Захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора с.-г. наук на тему “Теоретичні основи та агроекологічне обґрунтування заходів оптимізації продукційних процесів рослин у зрошуваних агрофітоценозах Південного Степу України”.

Марковська О.Є. – доктор с.-г. наук, професор, виконує обов’язки завідувача кафедри ботаніки та захисту рослин з 2017 р.

У 2017 р. відкрито спеціальність 202 “Захист і карантин рослин”, проведено перший набір студентів за освітнім ступенем “Бакалавр”.